

A KÉRDÉSEKRŐL

A hallgatók a gyakorlat elején még általában nincsenek tisztában vele, hogy a tanóra sikerének egyik kulcstényezője a tanár kérdéskultúrája. Azt pedig egyáltalán nem tudják, hogy kérdezni nem könnyű.

Persze egy olyan mondatot megfogalmazni, amely nyelvileg kérdőmondat, az nem probléma (többnyire). De mivel a kérdések az általunk az adott tanórára tervezett utat kívánják kijelölni, nem mindegy, hogy a diákok milyen tartalmú, terjedelmű, jellegű választ adnak rá. Ha a céljainkat hatékonyan akarjuk érvényesíteni, akkor nem szabad feltenni a klasszikusan rossz kérdéseket.

Nézzünk néhány ilyet!

a „rossz” kérdés	miért nem jó
Mit tanultunk a múlt órán?	Remélhetőleg nagyon sok mindent, ezért ne csodálkozzunk, ha nem igazán tudnak vagy akarnak válaszolni
Valaki meg tudná megmondani, hogy...?	Ez egy eldöntendő kérdés, a válasz igen vagy nem lehet. Ezt akartuk?
Mi fog történni? (demonstráció vagy kísérlet során)	Hát nem azért mutatjuk, mert éppen most akarjuk megfigyelni? Persze van egy kivételes alkalom, amikor „be akarjuk csapni” őket, épp a nem várt hatással akarjuk az érdeklődést felkelteni. De új jelenség bemutatásánál vagy annak igazolásánál ez nem helyes kérdés.
Mit láttunk/láttatok?	Csak akkor lehet helyes kérdés, ha előtte tisztáztuk, mit kell figyelni. Egyébként kaphatnánk ilyen választ, hogy ”Én egy pókot a sarokban”.

Hogyan védhetjük ki azt, hogy megválaszolhatatlan vagy értelmetlen kérdéseket tegyünk fel órán? Úgy, hogy azokat is tervezzük, tudatosan készülünk rá. Amíg készséggé nem válik.

Javaslatok a kérdéskultúra javításához:

- Az óra tervezésekor előzetesen fogalmazzunk meg minél több konkrét kérdést egy-egy tanórarészlethez. Írjuk is le, hogy jobban rögzödjön és pontos legyen.
- A várt, azaz az óra menetét segítő válaszokat fogalmazzuk meg előbb, ahhoz alkossunk kérdést.
- Tisztázzuk magunkban, mit tudhatnak a diákok. Mert a válaszokat nem kitalálni fogják, hanem felidézik vagy összerakják ismereteikből a megfelelő előkészítés után.
- Sokszor használunk költői kérdést egy téma vagy probléma vagy elemzés felvezetésénél. Ennek többnyire az a célja, hogy a továbblépés irányát kijelölje. Ügyeljünk rá, hogy ne várjunk választ, valóban költői legyen!

A tudatos tervezéshez nem árt, ha tudjuk, milyen funkciója lehet egy kérdésnek, illetve, hogy milyen jellegű választ várunk.

A kérdés funkciója szerint lehet:

- érdeklődést felkeltő (Vajon miért tud egy fémből álló tárgy a víz felszínén maradni?)

- diagnosztizáló (Milyen fogalmakra emlékeztek az általános iskolai hidrosztatika témakörből?)
- ellenőrző (Hogyan értelmeztük a hidrosztatikai nyomást mint fizikai mennyiséget?)
- információt kérő (Milyen végeredményt kaptál a második feladatnál?)
- szervező (Elegendő lesz-e, ha 5 perc áll rendelkezésükre a mérés elvégzéséhez?)
- instruáló (Elolvastatok-e minden információt a mérőlapon?)
- gondolkodtató (Hogyan kapcsolódik a mérleg kitérése a felhajtóerőhöz?)
- strukturáló (Milyen szempontok szerint tudnátok csoportokba sorolni a következőket?)
- véleményt kérő (Figyelembe véve ismereteiteket hol láttok lehetőséget a saját energiafelhasználásotok csökkentésére?)
- érzelmeket feltáró (Mit találtatok a legérdekesebb információnak a témakörben?)

A válasz lehet:

- rövid vagy hosszú
- szöveg vagy adat
- szóbeli vagy írásbeli
- konvergens vagy divergens
- nyitott vagy zárt

A kérdésfeltevések tipikus hibái

- túl általános – a tanuló nem tudja, hol is kezdjen a mondandójába, mire is kíváncsi valójában a tanár, és főleg, hogy mi a jó válasz
- szuggesztív, sugalmazó kérdés – nem ad lehetőséget tényleges gondolkodásra, sőt arra tanítja a tanulót, hogy nem is kell átgondolnia a válaszait
- eldöntendő kérdés – meghatározott esetekben praktikus lehet, de ha csak mechanikus megnyilvánulásra készíti a tanulókat, akkor szinten alulinak érezhetik, nem motivál
- nyilvánvaló a válasz - valódi feltárásra nem ad lehetőséget, a tanulók úgy érzik, hogy csak statiszta szerepük van, és azt ritkán vállalják szívesen
- a kérdés ismételtetése - ha nem kaptunk választ az előzőre, akkor most sem várhatunk mást
- az előző kérdés újrafogalmazása – ha nem kaptunk választ az előzőre, akkor most sem várhatunk mást, kivéve, ha most pontosítottunk
- halmozás – ha sok mindent kérdezőnk egyszerre, sok tanuló elveszik a folyamatban, nem tudja eldönteni, melyik momentumot ragadja meg
- a kérdéseknek a tanár által történő megválaszolása – passzivitásra kényszeríti a tanulókat, hamar leszoknak az interakcióról